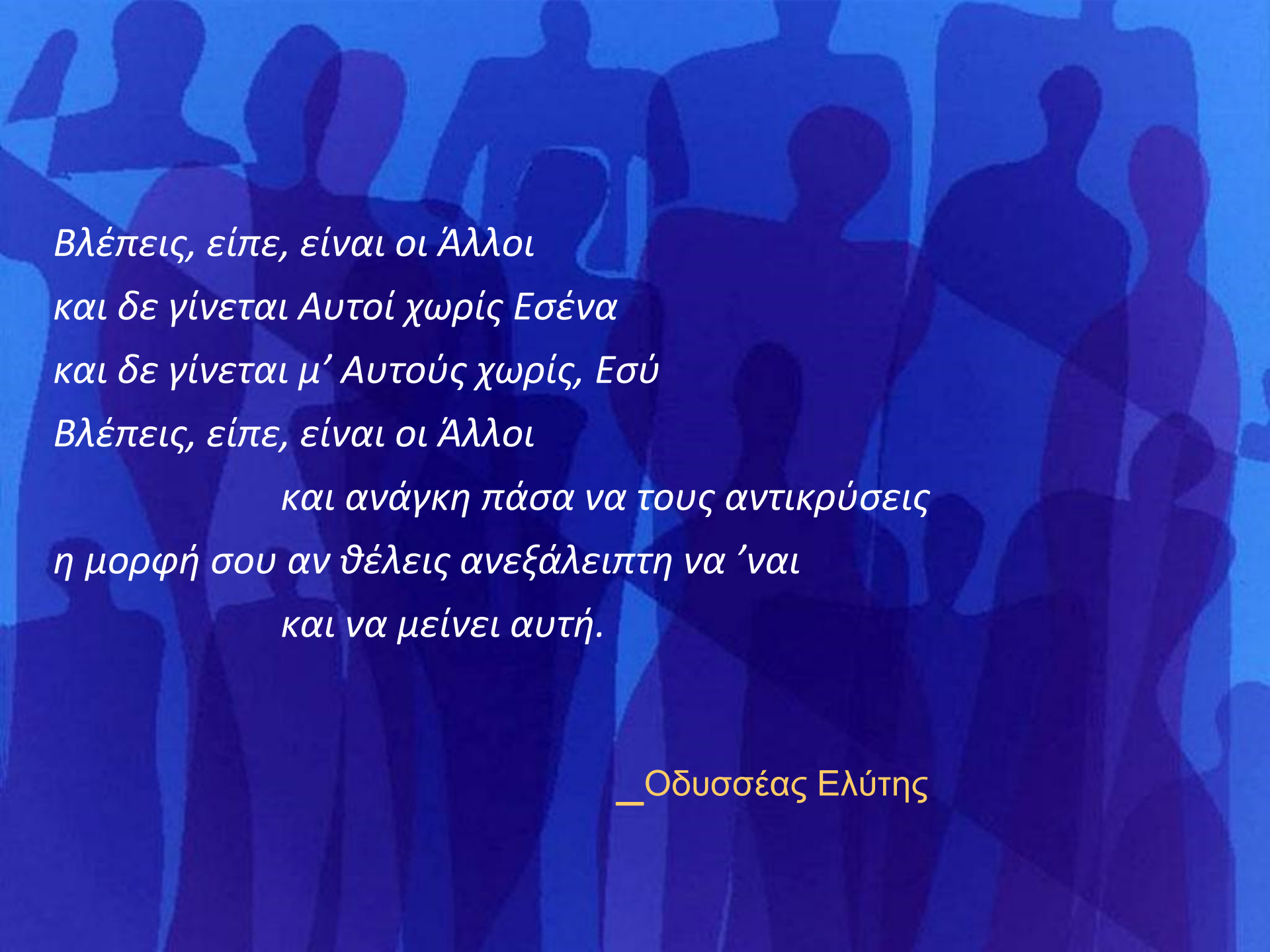

Κοινωνική Ψυχολογία: επιστημολογικοί προβληματισμοί

Θεωρίες, μέθοδοι,
πεδία έρευνας και
εφαρμογών

ΨΧ78-Εφαρμοσμένη Κοινωνική Ψυχολογία
Χειμερινό εξάμηνο 2024-2025
Βασίλης Παυλόπουλος
Τμήμα Ψυχολογίας ΕΚΠΑ

*Βλέπεις, είπε, είναι οι Άλλοι
και δε γίνεται Αυτοί χωρίς Εσένα
και δε γίνεται μ' Αυτούς χωρίς, Εσύ
Βλέπεις, είπε, είναι οι Άλλοι*

*και ανάγκη πάσα να τους αντικρύσεις
η μορφή σου αν θέλεις ανεξάλειπτη να 'ναι
και να μείνει αυτή.*

—Οδυσσέας Ελύτης

Ορισμοί της Κοινωνικής Ψυχολογίας

- Μελετά την ανθρώπινη κοινωνική συμπεριφορά.
- Μελετά πώς η σκέψη, το συναίσθημα και η συμπεριφορά των ατόμων επηρεάζονται από την πραγματική, τη φανταστική ή την υπονοούμενη παρουσία των άλλων (Allport, 1954).
- Μελετά τη σύγκρουση ατόμου-κοινωνίας.
- Είναι η επιστήμη των φαινομένων της επικοινωνίας (κοινωνική επιρροή) και των φαινομένων της ιδεολογίας (κοινωνικές αναπαραστάσεις) (Moscovici, 1988).

Αυτοπροσδιορισμός και ιδιαιτερότητες

- Τομή ανάμεσα στην Ψυχολογία και την Κοινωνιολογία.
- Σχέση με Ψυχολογία: επιμέρους ή αυτόνομος κλάδος στις κοινωνικές επιστήμες;
- Σχέση με Κοινωνιολογία: ίδια φαινόμενα, έμφαση σε δομικό-κοινωνικό ή ατομικό-ψυχολογικό επίπεδο;
- Σχέση με Κοινωνική Ανθρωπολογία: μελέτη της διακύμανσης μεταξύ ή εντός των πολιτισμών;

Δύο βασικά συστατικά στοιχεία (Παπαστάμου, 2001)

- **Κοινωνιολογικό vs. Ψυχολογικό:** έμφαση στο επιστημολογικό επίπεδο ανάλυσης.
- **Κοινωνικό vs. Ψυχικό:** έμφαση στους μηχανισμούς και τις διαδικασίες.
- **Ομαδικό vs. Ατομικό:** έμφαση στα δρώντα υποκείμενα.
- **Ψυχοκοινωνιολογία:** έμφαση στην κοινωνιολογική επιστημολογική και ερευνητική παράδοση.
- **Κοινωνιοψυχολογία:** έμφαση στην ψυχολογική επιστημολογική και ερευνητική παράδοση.

Επίπεδα ανάλυσης και ερμηνείας (Doise, 1984/2005)

- Ενδοατομικό επίπεδο
(π.χ. στάσεις)
- Διατομικό επίπεδο
(π.χ. κοινωνική απόδοση)
- Διομαδικό επίπεδο
(π.χ. κοινωνική επιρροή)
- Ιδεολογικό επίπεδο
(π.χ. κοινωνικές αναταραστές)

Θεωρίες και ρεύματα

- Το «ένδοξο παρελθόν»: οι γενικές ψυχολογικές θεωρίες.
- Το λειτουργικό μοντέλο: έμφαση στις ενδοατομικές διεργασίες και τη συμμόρφωση (ΗΠΑ, 1960s).
- Το γενετικό μοντέλο: έμφαση στις διομαδικές σχέσεις και τη μειονοτική επιρροή (Ευρώπη, 1970s).
- Το θετικιστικό πρότυπο: η πειραματική μέθοδος και η κοινωνική νόηση.
- Το μετα-θετικιστικό πρότυπο: ποιοτικές προσεγγίσεις, μεθοδολογικός πλουραλισμός και η στροφή στον λόγο.

Κρίσεις-ορόσημα

- Η μεταπολεμική κρίση της κοινωνικής συνάφειας (1960s-1970s). Πόσο «κοινωνική» είναι πραγματικά η Κοινωνική Ψυχολογία;
- Στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα: Τα «ψευδώς θετικά» (βλ. υπόθεση Stapel) αποτελέσματα και η κρίση της αναπαραξιμότητας των ευρημάτων.

Μέθοδοι έρευνας

Χαμηλός... ΕΛΕΓΧΟΣ... Υψηλός

Πειραματικές μέθοδοι

- Εργαστηριακό πείραμα
- Πείραμα πεδίου
- Φυσικό πείραμα

Νατουραλιστικές μέθοδοι

- Σύγκριση διαφορετικών ομάδων
- Συναφειακή έρευνα
- Συστηματική παρατήρηση

Πεδία εφαρμογών

- Οργανωσιακή και εργασιακή ψυχολογία
- Ψυχολογία της επικοινωνίας & των ΜΜΕ
- Διαπολιτισμική ψυχολογία
- Ψυχολογία των φύλων
- Δικαστική ψυχολογία
- Περιβαλλοντική ψυχολογία
- Πολιτική ψυχολογία
- Σχολική ψυχολογία
- Ψυχολογία της υγείας
- Οικονομική ψυχολογία και ψυχολογία του καταναλωτή
- ...[αναζητήστε και συμπληρώστε]

Μεθοδολογία εφαρμογών και κλιμάκωση

- Προς την κατάργηση της διάκρισης μεταξύ βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας: από την κατανόηση των φαινομένων στην κοινωνική αλλαγή.
- Συμμετοχικές μέθοδοι (π.χ. έρευνα δράσης).
- Πλουραλισμός εργαλείων και τεχνικών (π.χ. η μέθοδος photovoice/φωτοφωνή).
- Εστιάζοντας στο κατάλληλο επίπεδο ανάλυσης: κοινωνικοψυχολογικές παρεμβάσεις και κοινωνική πολιτική.
- Ο ρόλος της ιδεολογίας.

Προτάσεις μελέτης

- Ross, L., Lepper, M., & Ward, A. (2010). History of social psychology: Insights, challenges, and contributions to theory and application. In S. T. Fiske, D. T. Gilbert, & G. Lindzey (Eds.), *Handbook of social psychology* (pp. 3-50). John Wiley & Sons Inc. <https://doi.org/10.10029780470561119>.
SOCPSY001001
- Pettigrew, T. (2018). The emergence of contextual social psychology. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 44(7), 963-971. <https://doi.org/10.1177/0146167218756033>